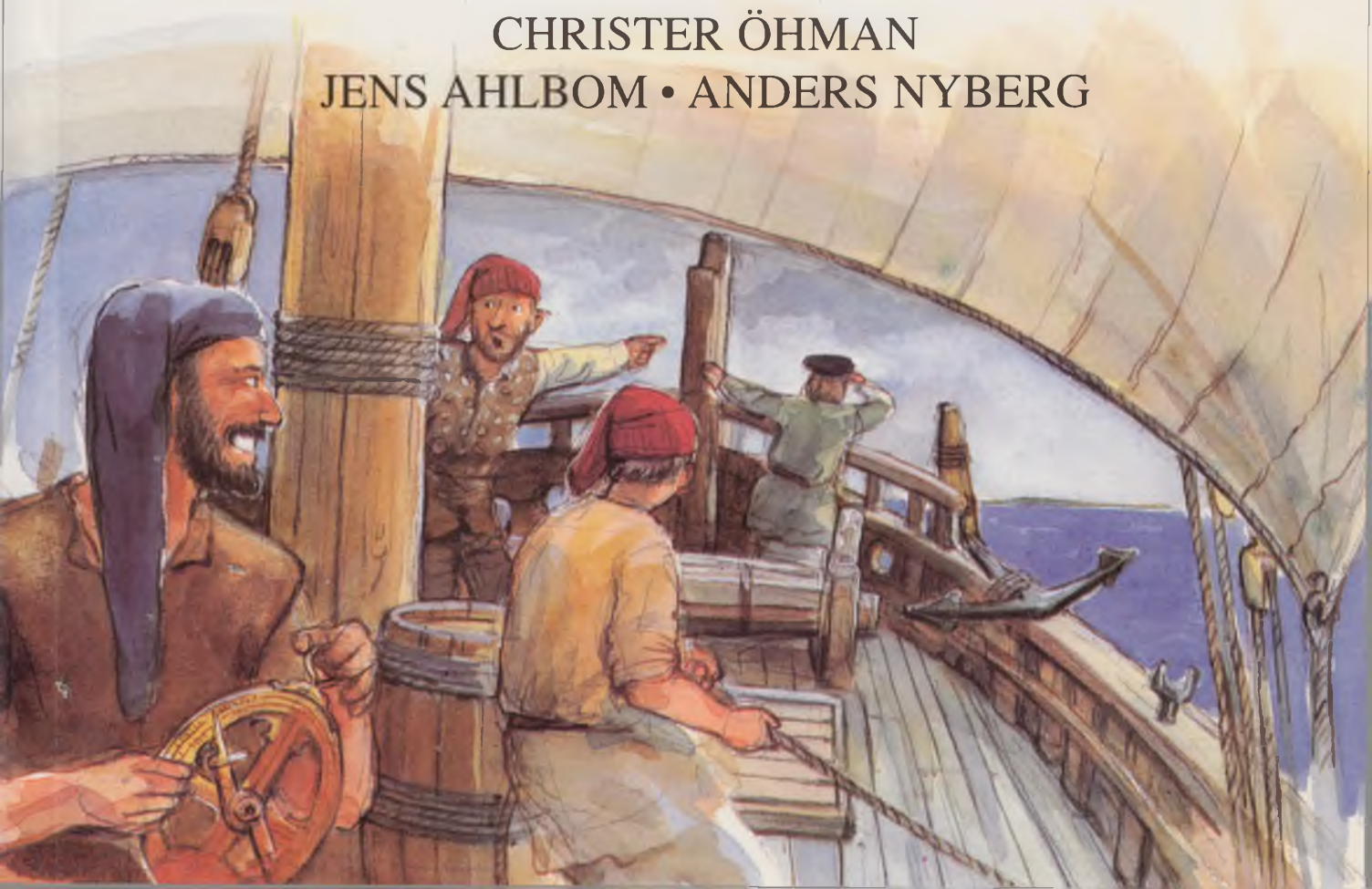
ÇOCUKLAR İÇİN DÜNYA TARİHİ IV

KRALLAR *ve* KAŞİFLER

CHRISTER ÖHMAN
JENS AHLBOM • ANDERS NYBERG

İÇİNDEKİLER

PORTEKİZ VE İSPANYA
- Hindistan Deniz Yolu..... 6
- Afrika Kıyılarında..... 9
- Atlas Okyanusu'nda..... 10

AMERİKA
- Büyük Okyanus'a Doğru..... 12
- Azteklerin Ülkesi..... 13
- Yerlilerin Kaderi..... 16

ORTA AVRUPA
- Martin Luther..... 18
- Kiliseler Halka..... 20
- VIII. Henrik..... 21
- Kraliçe Elizabet..... 23

İNGİLTERE
- Deniz Savaşları..... 24
- William Shakespeare..... 26
- Romeo ve Juliet..... 27
- İlk Şirketler..... 30

İTALYA
- Leonardo da Vinci..... 32
- Nikolay Kopernik..... 33
- Galileo Galilei..... 34

ORTA AVRUPA
- Otuz Yıl Savaşları..... 36
- Lützen Savaşı..... 38

ASYA
- Doğu Hindistan Şirketi..... 40
- Tac Mahal..... 44

FRANSA
- Güneş Kralı..... 46

AMERİKA
- Batıdaki Büyük Ülke..... 48

İNGİLTERE - AFRİKA - AMERİKA
- Köle Ticareti..... 50

RUSYA
- Serfler..... 54
- Ve Kazaklar..... 55
- Doğudaki Büyük Ülke..... 56
- Çar Deli Pedro..... 58
- Bizden Sonra Tufan..... 61

Kırmızı Kalem Yayınları
Çocuk Kitaplığı - 4
Çocuklar için Dünya Tarihi IV - Krallar ve Kaşifler
Barnens Världshistoria Del IV - Kungar&Sjöfarare
© Metin: Christer Öhman
© Resimler: Jens Ahlbom, Anders Nyberg
Çevirenler: Murat Özsoy, Vahide Yılmaz, Hasan Özkan

Kitap Editörleri: Ali Arda, Mahir Dönmezer
Baskı Hazırlık: Kırmızı Kalem
Film: Bay Grafik
Baskı-Cilt: Göksu Matbaacılık
Flim Çıkış ve Montaj: Göksu Grafik
Aralık 2003 / İstanbul
ISBN 975-8726-03-x

© KırmızıKalem
Basım ve yayın hakları Kırmızı Kalem Yayınları'na aittir.
© Rabén&Sjögren Bokförlag

Kırmızı Kalem Yayıncılık - Dizgi Bilgisayar Yay. Danışmanlık İletişim San. Tic. Ltd. Şti.
Millet Cad. Muratpaşa Sk No: 8/513 Aksaray/İstanbul
Telefon: (0 212) 293 11 02 Faks: (0 212) 293 11 03

CHRISTER ÖHMAN
JENS AHLBOM - ANDERS NYBERG

KRALLAR ve KAŞİFLER

Çevirenler:
Murat ÖZSOY - Vahide YILMAZ - Hasan ÖZKAN

kırmızıKalem

HİNDİSTAN DENİZ YOLU

1400 yıllarında birçok yelkenli, Portekiz'den keşif yolculuğuna çıkıyordu. Portekizli gemiciler Azor Adaları'na ulaşmayı başarmıştı. Madeira ve Kap Verde isimli bu adalar Atlantik'teki bir çok ada grubundan biriydi. Portekizliler güneyde Afrika sahillerine ulaşmış ve oralarda altın ve köle ticareti yapmışlardı. Bu işten çok para kazandılar.

Ama şimdi bunlardan daha değerli bir şeyin peşine düşmüşlerdi.

Bu değerli şey BAHARAT idi. O zaman bilinen biber, karanfil, tarçın, zencefil gibi baharatlar Hindistan'da yetişiyordu. Hindistan çok uzaktı ve karayoluyla gitmek oldukça zahmetliydi. Oraya ulaşmak için yüksek dağların aşılması, çöllerin geçilmesi gerekiyordu. Halbuki denizden ulaşım daha kolay olabilirdi. Ama henüz denizden Hindistan'a böyle bir yol bilinmiyordu. Hiç kimse Avrupa'dan Hindistan'a denizyoluyla ulaşamamıştı.

Afrika kıtası, Portekizlilerin tahmin ettiğinden çok daha büyüktü. Birçok kez güneye doğru yelken açmışlar ama Afrika'nın ucunu dolaşmayı başaramamışlardı. Ve hiç kimse Hindistan'a giden yolu bulamamıştı.

1488'de iki yelkenliyle denize açılan kaptan Bartoloemo Diaz, Güney Atlantik'te korkunç bir fırtınaya yakalandı.

Ama birden bir mucize gerçekleşti.

Evet tam da öyle olmuştu. Rüzgar onları Afrika'nın en güney ucuna sürüklemişti. Diaz, gemileri kıyıya çekmeyi başardı ve karaya çıktılar. Diaz yolculuğa devam etmek istiyordu. Hindistan yolunu bulabileceğine inanıyordu.

Ama denizciler bu işten bıkmışlardı.

Diaz, Portekiz'e dönmek zorunda kaldı. Dönüş yolunda Afrika'nın en güney ucundan geçtiler. Diaz bu burna, Fırtınalar Burnu adını verdi. Portekiz'e döner dönmez olanları krala anlattı.

O günden sonra buraya Ümit Burnu denildi.

Bir gün kralın huzuruna başka bir kaptan çıktı. Bu kaptanın adı Kristof Kolomb'du.

AFRİKA KIYILARINDA

Kolomb'un teklifini reddeden Kral, Vasco da Gama adlı kaptana dört gemi verdi. 1 Temmuz 1497'de denize açılan Gama güneye yöneldi. Dört ay sonra Ümit Burnu'na ulaştı.

Sonra Afrika'nın doğu kıyıları boyunca kuzeye doğru yol almaya başladı. Malindi'ye kadar gitti. Malindi sultanı Gama'yı dostça karşıladı.

Ve dört gemi Hint Okyanusu'na açıldı. Artık hiçbir taraftan kara görünmüyordu. Bu ürkütücü bir durumdu. Daha önce hiçbir Avrupalı bu denizlere açılmamıştı.

Her şey yolunda gitti. 1498 Mayısı'nda bir gün Vasco da Gama güverteye çıkmıştı ki kılavuz yanına gelerek ufukta belli belirsiz görünen bir noktayı işaret etti.

Birkaç gün sonra gemiler Hindistan kıyılarındaki ticaret şehri Kalküta'ya ulaştılar. Büyük keşif yolculuğu başarıyla sonuçlanmıştı. Bu büyük bir olaydı. İlk defa Avrupa'dan bir gemi Hindistan'a ulaşmıştı.

ATLAS OKYANUSU'NDA

Peki Kolomb ne yapmıştı? Portekiz kralından umduğunu bulamayınca İspanya'ya gitmişti. Orada Kral Ferdinand'la, Kraliçe İsabella'nın huzuruna çıktı.

Ve Kolomb, Kanarya Adaları'na doğru yol aldı. Oradan yeni yiyecek ve içecek tedarik ederek batıya, doğrudan Atlas Okyanusu'na yöneldi.

Günler günleri, haftalar haftaları kovaladı ama henüz kara görünmemişti. Denizciler homurdanmaya başlamıştı.

Bir gece güvertede duran Kolomb ufukta zayıf bir ışık gördü. Mum ışığı gibi yükselip alçalan bir ışıktı bu.

Ertesi sabah hemen gemilerin önünde bir ada gördüler. Beyaz kumsalları ve palmiye ağaçlarıyla güzel bir adaydı bu. Kolomb ve adamları kayıklarla adaya çıktılar. Yanlarına adalılara vermek için incik boncuktan yapılmış takılar almışlardı. Bunları yerlilere verdiklerinde yerliler de bir teşekkür işareti olarak onlara hediyeler verdiler. Bu hediyeler pamuk ipliğinden yumak, taş mızrak uçları ve canlı papağanlardı.

Kolomb'un çıktığı bu adanın adı Guanahani idi ama o, buraya San Salvador adını vermişti. Bu İspanyolca kurtarıcı anlamına geliyordu. Bu adaya bugün Watling Adası deniliyor.

Daha sonra yoluna devam eden Kolomb Haiti, Küba ve diğer birçok adaya uğradı. Buralardan ilginç bitkiler, baharat ve altın aldı. Aynı zamanda kendilerini dostça karşılayan yerlilerden bir kısmını da esir alarak gemiye bindirdi. Böyle davranmak onları hiç rahatsız etmiyordu. Çünkü Avrupalılar için bu yerliler insan değildi. Bu yerlileri Ferdinand ve İsabella'ya gösterecekti.

Kolomb Hindistan'a geldiğini sanıyordu. Bu nedenle bu adalara Batı Hint Adaları adını vermişti.

Kolomb'tan sonra daha bir çok gemici İspanya'dan batıya doğru yelken açtı. Amerigo Vespucci bunlardan biriydi.

Vespucci Batı Hint Adaları'nın güneyinde büyük bir ülke keşfetti. Bu ülke Kolomb'un geldiği adalardan çok daha büyüktü.

BÜYÜK OKYANUS'A DOĞRU

Keşifler peşinde olan İspanyol gemicilerinden biri de Balboa'ydı. Bir gün çok ilginç birşey duydu.

Bunu duyan Balboa bu ülkeye gitmeye karar verdi. 1513'te askerler, taşıyıcılar ve yerlilerin kılavuzluğunda Panama Yarımadası'ndaki cangıllara daldı. Korkunç bir yolculuk oldu bu. Öldürücü bir sıcak vardı ve sık çalılıklarla, kocaman bataklıkları geçmek zorunda kaldılar.

Üç hafta sonra Balboa ve adamları küçük bir dağa geldiler. Balboa bu dağın tepesine tırmandı ve batıda denizin parıltısını gördü. Daha önce hiç böyle bir deniz görmemişti.

Balboa'nın gördüğü bu deniz Büyük Okyanus'tu. Şimdi herkes Kolomb'un yanlışını anlamıştı. Onun bulduğu Hindistan'a giden deniz yolu değildi. Burası Avrupalıların daha önce bilmediği bir yerdi.

Bu yeni yere Amerigo Vespucci'den dolayı Amerika denildi.

AZTEKLERİN ÜLKESİ

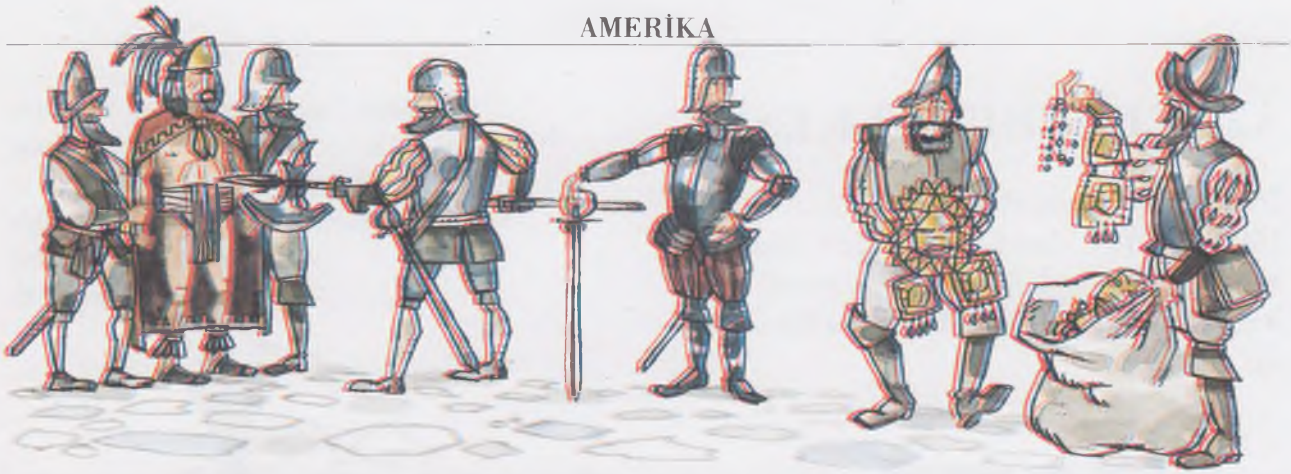
Başka bir İspanyol kaşifi Hernan Cortés, 1592'de Küba'dan batıya doğru yola çıktı. Yanında 508 asker ve 110 denizci vardı. Azteklerin yaşadığı Meksika'ya kadar geldi.

Azteklerin Tanrı Quetzalcoatl hakkında anlattıkları şöyle bir efsane vardı: Tanrı bir gün denizin doğusundan gelecek ve ülke yönetimini ele alacaktı. Kim bilir Aztekler Cortés'i bir Tanrı gibi görmüşlerdi.

İspanyollar hiç vakit kaybetmeden savaş planı yapmaya başladılar.

İspanyollar ülkenin içlerine doğru ilerlemeye başladı. Azteklerin başkentine yaklaştıklarında Kral Montezuma onları karşıladı. Ama onlar buraya misafirliğe değil soyguna gelmişti. Kralı esir alıp sarayını yağmaladılar.

İspanyolların bu açgözlülüğü karşısında Aztekler onları kovmak için harekete geçti. Cortés ve adamları zor kaçtılar.

Daha sonra İspanyollar Tlaxcala'ya geldiler. Buranın yerli halkını Azteklere karşı kışkırttılar.

Birkaç ay sonra Tlaxcala ve diğer yerli kabilelerle birleşen İspanyollar tekrar Azteklerin başkentine geldiler. Ve 1521'de saldırıya geçtiler. Genç, yaşlı demeden korkunç bir katliama giriştiler. İnsanları vahşice öldürüp evlerini yağmaladılar ve ateşe verdiler. Daha sonra işbirliği yaptıkları yerli kabileleri de ya yok ettiler ya da köleleştirdiler. Meksika'nın tamamını işgal eden İspanyollar, Batı Hint Adaları ile birlikte neredeyse bütün Güney Amerika'yı ele geçirdiler. İspanyolların sahip oldukları tüfek ve toplara karşı yerlilerin direnme gücü yoktu. Ve en önemlisi yerliler, beyazlar kadar zalim olamıyordu.

Güney Amerika'da yalnızca Brezilya, İspanyol istilasının dışında kalmıştı. Burayı da Portekizler işgal etmişti. İşte bu nedenle Güney Amerika ve Meksika İspanyolca konuşurken, yalnızca Brezilya Portekizce konuşur.

YERLİLERİN KADERİ

İstila ettikleri ülkelerin yerli halkını köleleştirmeye çalışan İspanyollar, köle olmaya karşı koyan herkesi katlediyordu.

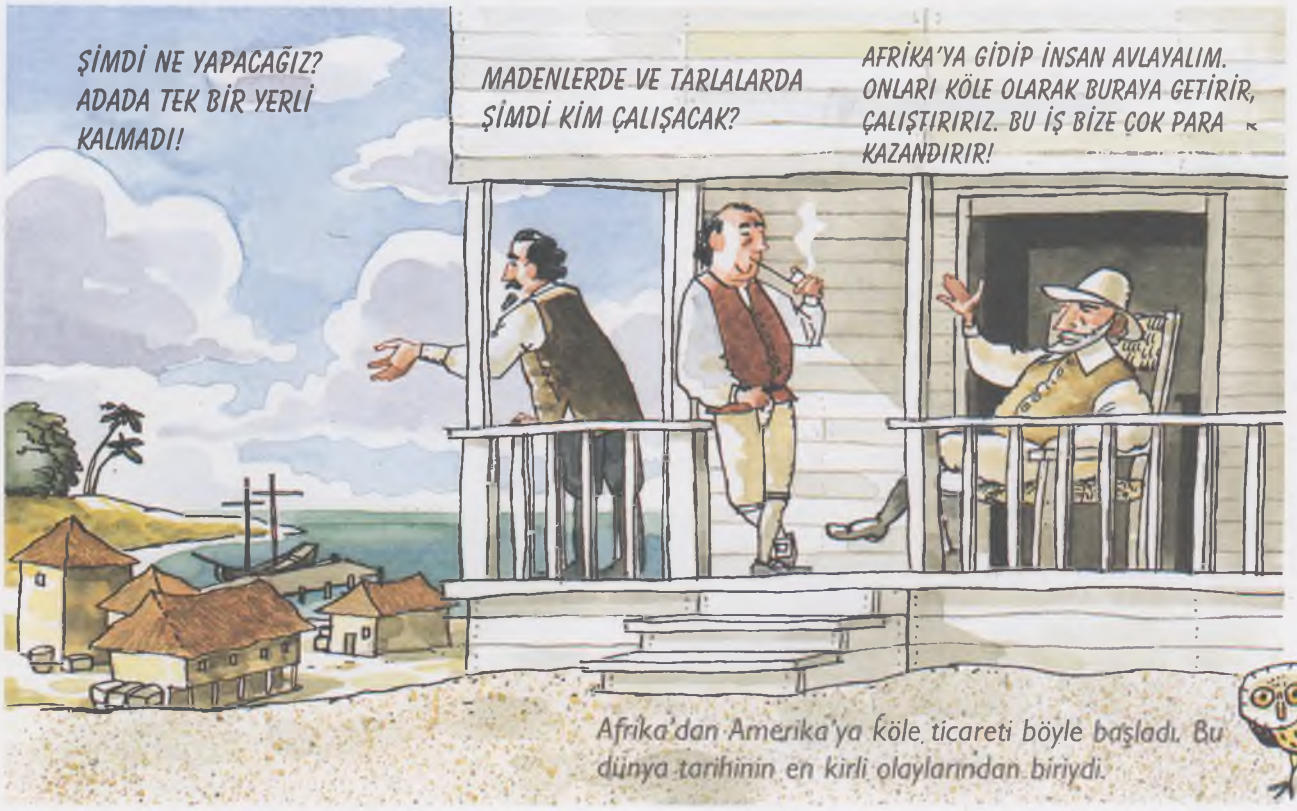

Köleleştirilen yerliler altın ve gümüş madenlerinde, şekerkamışı tarlalarında çalıştırılıyordu.

Ama yerliler için en büyük felaket, İspanyolların Avrupa'dan taşıdıkları kızamık ve çiçek hastalığı virüsüydü. Daha önce Amerika'da böylesi hastalıklar olmadığı için yerliler bu hastalığa karşı bütünüyle savunmasızdı. Binlercesi bu hastalıklara yakalanarak öldü. 1500'lerin ortalarında Batı Hint Adaları'ndaki yerlilerin tamamı yok olmuştu.

Afrika'dan Amerika'ya köle ticareti böyle başladı. Bu dünya tarihinin en kirli olaylarından biriydi.

MARTİN LUTHER

1500'lerde Almanya'da önemli bir şeyler oluyor.

31 Ekim 1517, Sachsen bölgesinde Wittenberg şehrindeyiz.

Kilisenin kapısına yazdığı yazıyı asan bu adamın adı Martin Luther. Wittenberg Üniversitesi'nde öğretmen. Cennete giriş belgesini satan rahip, bunu papa adına yapıyor. Papa bu satışlardan kazanılan parayla Roma'da büyük bir kilise yaptıracağını söylüyor. Buna karşı çıkan Luther'e bir mektup gönderiyor. Ama kimseden emir almayacağını söyleyen Luther, bu mektubu yakıyor. Ve yalnızca tanrının buyruklarına uyacağını söylüyor.

Luther'in yaptıklarını duyan imparator, Wittenberg'e bir haberci yollayarak onu Worms'a çağırdı. Almanya'nın yöneticileri bu kentte toplanıyordu. Arkadaşlarının "seni ateşe atacaklar" diye uyarmalarına rağmen, Luther imparatorun çağrısına uyarak Worms'a gitti.

Papayı dinlememek büyük bir suçtu. Bunun için imparator Luther'e ölüm cezası verdi. Ama Luther çoktan kaçmıştı. Kaçtığı araba sık bir ormanın içinden geçerken, silahlı atlılar tarafından önü kesildi.

Bunlar Luther'in arkadaşlarıydı. Onu yüksek bir dağın başında bulunan Wartburg şatosuna götürdüler. Luther burada gizlice bir yıl yaşadı. Onun burada olduğunu ne papa ne de imparator biliyordu.

Watburg'da her gün masasının başına oturan Luther kendini yoğun bir çalışmaya vermişti.

Gerçekten de Martin Luther'in beklediği gibi oldu. Onun çevirdiği İncil basıldı ve bütün Almanya'ya yayıldı. Artık yalnızca papazlar değil bütün halk İncil'i okuyabiliyordu.

Johann Gutenberg'in matbaayı bulması Martin Luther'in işine yaradı.

KİLİSELER HALKA

O zamanlar Sachsen bölgesini prens Frederik yönetiyordu. Martin Luther'e yardım ederek onu imparatorun askelerinden koruyordu.

Frederik gibi düşünen kral ve prensler hiç de az değildi. Kuzey Almanya, Danimarka, Norveç ve İsveç Luther'in öğretilerini benimsedi. Papazın ve imparatorun bu öğretiyi yasaklaması birçok prensin protestosuna neden oldu. İşte bu nedenle Luther taraftarlarına Protestan adı verildi. Papaya bağlı olan kiliseler ise bugün de Katolik kiliseleri olarak adlandırılır.

VIII. HENRİK

Aşağıda gördüğünüz adam İngiliz kralı VIII. Henrik. Martin Luther'le aynı yıllarda yaşadı. Henrik güzel bir kadın olan Anne Boleyn'e aşık olur. Kraliçeden ayrılıp Boleyn'le evlenmek ister. Ama bu iş o kadar kolay değildir. Kraliçeden ayrılıp Boleyn'le evlenebilmesi için Papa'nın onayı gerekir.

Papa olanları duyduğunda, Henrik'e boşanma izni veren piskoposu aforoz etti. Henrik'i de aforoz etmekle tehdit etti. O zaman İngiliz parlamentosu toplandı, kilisenin Papa'nın yetkisinden çıkarılıp krala bağlanmasına karar verdi. Böylece kiliseye ait bütün mallar kralın mülkiyetine geçirildi.

1200 yılından beri İngiltere'de parlamento vardı.

Henrik ve Anne Boleyn'in Elisabet adını verdikleri bir kızları oldu. Ama artık Henrik, Boleyn'den bıkmıştı.

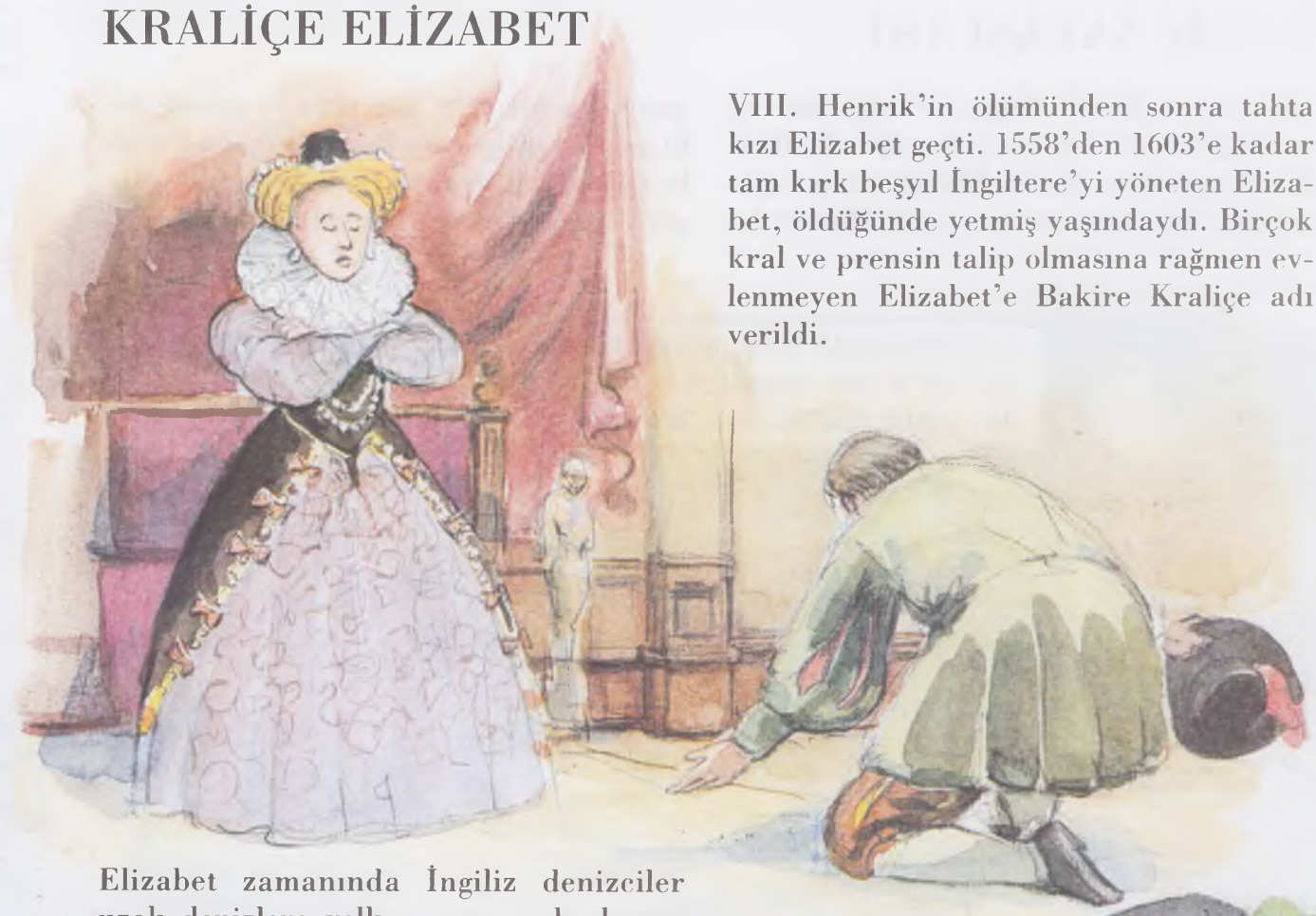
Ve Boleyn'in başını kestiler. On bir gün sonra Henrik, Jane Seymour adlı başka bir kadınla evlendi. Ama o da bu evlilikten bir yıl sonra öldü.

Henrik bu defa bir Alman prensesi olan Anna av Kleve ile evlendi. Ama bu evlilik de çok kısa sürdü. Anna'dan boşanan Henrik Katarina Howard'la evlendi. Ama kısa zamanda onun da tıpkı Boleyn gibi başını vurdurdu. Gerekçe yine sadık olmaması idi. En sonunda Katarina Parr'la evlendi. Bu kadın Henrik öldüğü için hayatta kalabildi.

KRALİÇE ELİZABET

VIII. Henrik'in ölümünden sonra tahta kızı Elizabet geçti. 1558'den 1603'e kadar tam kırk beşyıl İngiltere'yi yöneten Elizabet, öldüğünde yetmiş yaşındaydı. Birçok kral ve prensin talip olmasına rağmen evlenmeyen Elizabet'e Bakire Kraliçe adı verildi.

Elizabet zamanında İngiliz denizciler uzak denizlere yelken açmaya başlamışlardı. Francis Drake bunlardan biriydi. Bütün denizlere yelken açmış, geçtiği her yeri yağmalamıştı. İngiltere'ye döndüğü zaman gemileri altın ve gümüş yüklüydü. Geride ise kan ve gözyaşı bırakmıştı.

DENİZ SAVAŞLARI

İspanya kralı II. Filip, Avrupa'nın en güçlü kralıydı. İspanya, Portekiz, Hollanda, Güney Amerika ve Meksika'nın hakimi olan bu adam çok zengindi. Her yıl İspanya'ya Amerika'dan altın ve gümüş dolu gemiler geliyordu. Bunların çoğu Filip'in kasasına giriyordu. Tabi bu gemiler İngiliz korsanlarından kurtulabilirlerse.

II. Filip Katolikti. Protestanlardan nefret ediyor ve hepsinin yok edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Martin Luther'in öğretisi de yeryüzünden silinmeliydi. Ve ayrıca İngiliz korsanların defteri dürülmeliydi. 1588 yazında II. Filip'in donanması İngiltere'ye yelken açtı. Donanmada binlerce asker vardı.

Bunu duyan Elizabet, Francis Drake'yi donanma komutanı olarak atadı.
İngiliz ve İspanyol yelkenlileri Manş Denizi'nde karşı karşıya geldiler. İspanyollar İngilizlerden çok daha fazla gemiye sahipti. Ama İngiliz gemilerinde top sayısı daha fazlaydı. Savaş başladığında İngilizler bu üstünlüklerini iyi kullanarak İspanyol gemilerini tek tek batırmaya başladılar. İspanyollar kaçmak zorunda kaldı. İngiltere kurtulmuştu.

İngiliz korsanlar Kral Filip'in altın ve gümüşlerini soymaya devam ettiler.

WİLLİAM SHAKESPEARE

Elizabet zamanında Londra'da birçok tiyatro vardı. Time Nehri'nin hemen yanındaki Globe de bunlardan biriydi. Globe "yerküre" anlamına geliyordu.

Bu tiyatro sekiz köşeli bir daire gibi yapılmıştı. Tam ortasındaki bahçe sahne görevi görüyordu. Seyircilerin bir kısmı balkonlarda bir kısmı da sahnenin etrafında oyunu seyrediyorlardı.

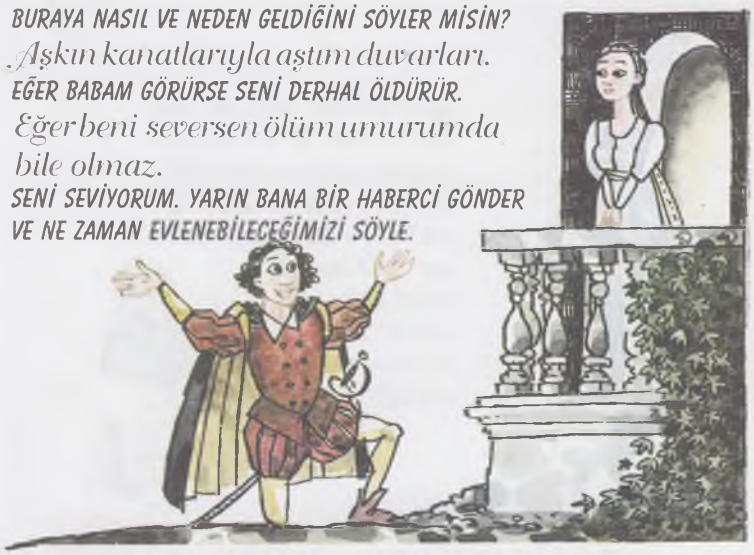
William Shakespare, bu tiyatronun yöneticisiydi. Burada oynanan piyesleri o yazıyordu. Şimdi sahnede oynanan oyunun adı Romeo ve Juliet. Bu oyun İtalya'nın Verone şehrinde yaşayan iki aileyi anlatır. Birbirine düşman olan bu iki aile Montague ve Capulet aileleridir.

ROMEO ve JULIET

BURAYA NASIL VE NEDEN GELDİĞİNİ SÖYLER MİSİN?
Aşkın kanatlarıyla aştım duvarları.
EĞER BABAM GÖRÜRSE SENİ DERHAL ÖLDÜRÜR.
Eğer beni seversen ölüm umurumda bile olmaz.
SENİ SEVİYORUM. YARIN BANA BİR HABERCİ GÖNDER VE NE ZAMAN EVLENEBİLECEĞİMİZİ SÖYLE.

BİR GÜN ROMEO VE ARKADAŞLARI SOKAKTA CAPULET AİLESİNDEN BİRİLERİYLE KARŞILAŞIR. KAVGA ÇIKAR VE ROMEO'NUN ARKADAŞLARINDAN BİRİ ÖLÜMCÜL BİR YARA ALIR.

ROMEO, İNTİKAM ATEŞİYLE KILICINI JULİET'İN KUZENİNE SAPLAR.

BARIŞI KİM BOZDU?
BENİM AKRABAMI ÖLDÜREN ŞU ADAM. O DA ÖLMELİ?
AMA ROMEO'YA O SALDIRDI.
AMA BEN HER TÜRLÜ KAVGAYI YASAKLAMIŞTIM. ROMEO'YU ÜLKE DIŞINA SÜRÜYORUM.

BABAM BENİ KONT PARİS'LE EVLENDİRECEK. ÖLÜRÜM DE EVLENMEM. BEN ROMEO'YA AİTİM.
EĞER CESARET EDERSEN BİR YOL VAR.
NASIL?
BENDE BİR UYKU İLACI VAR. EĞER BUNU İÇERSEN İKİ GÜN BİR GECE UYURSUN. GÖRENLER SENİ ÖLDÜ SANIRLAR. BUNU BU AKŞAM İÇ. KONT YARIN SENİ ALMAYA GELDİĞİNDE SENİ ÖLDÜ SANACAK. SONRA SENİ CAPULET'LERİN AİLE MEZARLIĞINA GÖTÜRÜP GÖMECEKLER.

BEN ROMEO'YA BİR HABERCİ GÖNDERİYORUM, O SENİ MEZARDAN ÇIKARIP GÖTÜRECEK.

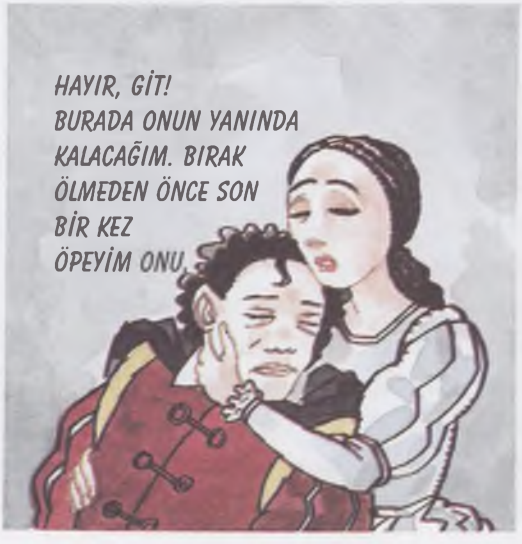

JULIET'İN ÖLÜM HABERİ PAPAZIN HABERCİSİNDEN ÖNCE ROMEO'YA ULAŞTI
JULİET ÖLDÜ! ONU GÖMERLERKEN GÖRDÜM.
SEVDİĞİMİ SON BİR KEZ DAHA GÖRMEK İSTİYORUM. ZEHİR ALIP ONUN YANINA GİDECEĞİM. BEN ONSUZ YAŞAYAMAM!

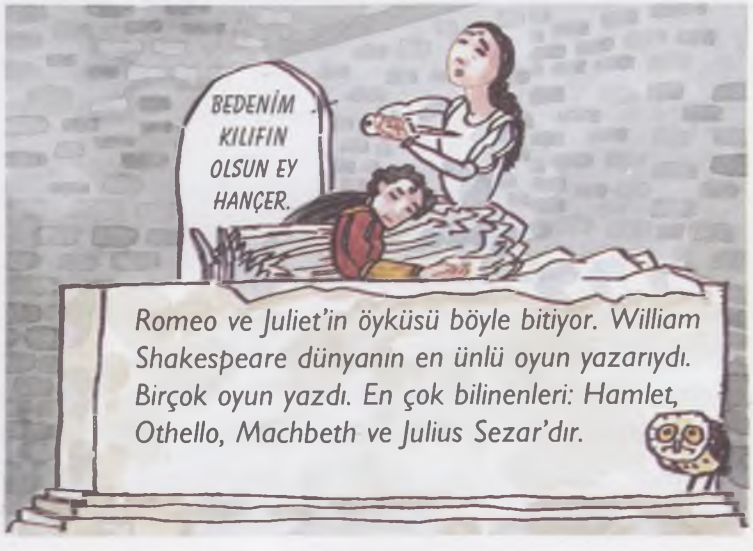

Romeo ve Juliet'in öyküsü böyle bitiyor. William Shakespeare dünyanın en ünlü oyun yazarıydı. Birçok oyun yazdı. En çok bilinenleri: Hamlet, Othello, Machbeth ve Julius Sezar'dır.

İLK ŞİRKETLER

Kraliçe Elizabet zamanında İngiltere'de önemli gelişmeler oluyor.

Bu tüccarın adı John. Newbury'de yaşayan bu adam kumaş ticareti yapıyor. Çiftçiler her ilkbaharda koyunlarını kırpar. John köy köy gezerek, köylülerin kırptığı yünleri satın alıyor.

Satın aldığı bu yünleri tanıdığı çıkrıkçılara götürüyor. Çıkrıkçılar bu yünlerden iplik yapıyor. John bu iş için onlara para ödüyor.

Sonra bu iplikleri dokuma atölyelerine götürüyor. Bu atölyelerde iplikten kumaşlar dokunuyor. John dokunmuş kumaşları boyama atölyelerine götürüp boyatıyor. Tabii hepsine ayrı ayrı para ödüyor.

En sonunda hazır hale gelen kumaşları dükkanında satıyor. Bu güzel kumaşların çok alıcısı var ve oldukça iyi fiyattan satılıyor.

Bu kumaşların satışından aldığı para, yünlere, çıkrıkçıya, dokumacıya ve boya atölyelerine ödediği paralardan daha fazla olduğu için John bu işten iyi para kazanıyor.

Ortaçağ'da bütün eşyaları zanaatçılar üretiyorlardı. Ayakkabı, elbise, iplik, orak, tırmık vb. Zanaatçılar ürettikleri bu malları kendilerine ait küçük dükkanlarda satıyorlardı. Zanaatçılar yalnzca ürettikleri malların hammaddesini alıyorlardı.

Üretim tek bir yerde yapılıyordu. Buna fabrika adı verildi. Eskiden farklı yerlerde yapılan işler mesela yün eğirme, dokuma, boyama aynı yerde yapılmaya başlandı. Böylece kısa sürede daha çok mal üretilebiliyordu. Fabrika sahipleri daha çok para kazanıyordu. Ama onlar zenginleşirken diğerleri daha da yoksullaştılar.

1500'lerde ise üretim biçimi değişmişti. Tüccarlar zanaatçıların dükkanlarından çok daha büyük şirketler kurdular ve zanaatçıları işçi olarak çalıştırmaya başladılar. Bir eşya üretmek için bütün malzemeyi tüccarlar sağlıyor ve yaptıkları iş karşılığında işçilere maaş ödüyorlardı. Ama üretilen mallar satıldığında bütün parayı kendileri alıyordu. Bu patronlar için çok daha karlı bir işti.

John kumaş yapımında gereken bütün araçları tek bir yerde toplayarak burada çalıştırdığı işçilere ücret ödemeye başladı. Böylece kurmuş olduğu şirketle daha önce kazandığından çok daha fazlasını kazanmaya başladı.

LEONARDO DA VİNCİ

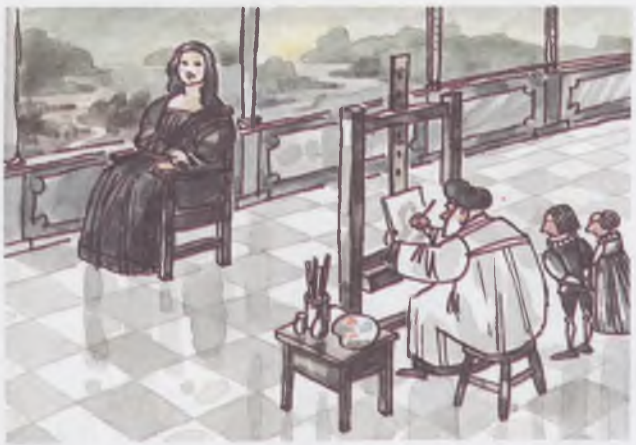

1500'lü yıllarda İtalya'da birçok ünlü sanatçı vardı. Leonardo bunlardan biriydi. Leonardo Roma, Floransa ve Milano'da yaşadı. Yaşamının son yıllarını Fransa kralına hizmet ederek geçirdi.

"Son Gece" onun en önemli eserlerinden biridir. İsa ve havarilerinin son akşam yemeğini temsil eder. Bu eser Milano'da bir manastırın duvarına resmedilmiştir. Bu eseri bugün de görmek mümkündür.

Leonardo'nun tüm dünyaca bilinen öteki önemli eseri de Mona Lisa'dır. Bu Floransalı bir tüccarın karısının resmidir. Mona Lisa, gizem dolu gülümsemesiyle ünlenmiştir.

Leonardo yalnızca ressam değildi. O aynı zamanda iyi bir mimar ve mühendisti. Birçok kale ve köprünün çizimini yapmıştı. O, sınırsız hayal gücüyle beslenen müthiş bir

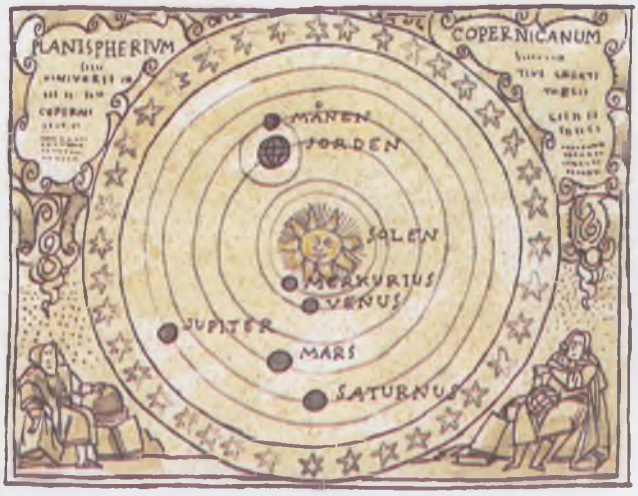
yeteneğe sahipti. Yaptığı tasarımlar sahip olduğu ünü ne kadar hak ettiğini gösterir. Asansörden uçağa kadar o zaman için hayal etmesi bile çok zor olan birçok şeyi düşünüp çizmişti. İnsanın iyi tasarlanmış bir çift kanada sahip olması halinde uçabileceğini düşünüyordu.

NİKOLAY KOPERNİK

Kopernik, Polonya'nın Frombork şehrinde yaşayan bir papazdı. Ama o, dini konularla olduğu kadar yıldızlarla da ilgileniyordu.

O zamanlar dünyanın, evrenin merkezi olduğuna inanılıyordu. Kopernik 1543'te yayınladığı bir kitapla bunun yanlış olduğunu savundu. Evrenin merkezi Dünya değil Güneş'ti ve Güneş Dünya'nın etrafında değil, Dünya Güneş'in etrafında dönüyordu.

Papa bu kitaptan hiç hoşlanmamıştı.

GALİLEO GALİLEİ

Yasaklanmasına rağmen Kopernik'in kitabını birçok kişi okumuştu. Galilei de bunlardan biriydi.
Galilei, 1600'lü yılların başında İtalya'da yaşamıştı. Bütün Avrupa'nın en tanımış bilim adamlarından biriydi. Araştırmalarında deneye başvuran ilk bilim adamıydı.

Galileo ilk modern bilim adamıdır.

Galilei bir teleskop yapmıştı. Bununla yıldız ve gezegenlerin hareketlerini izliyordu. Gözlemlerinin sonunda Kopernik'in haklı olduğunu gördü. Güneş Dünya'nın değil Dünya Güneş'in etrafında dönüyordu. Kopernik'i savunmak için bir kitap yazdı.

Bunu duyan Papa Galilei'yi Roma'ya çağırdı.

İNCİL, GÜNEŞ'İN DÜNYA'NIN ETRAFINDA DÖNDÜĞÜNÜ YAZIYOR. KOPERNİK DOĞRU OLAMAZ.

BUNUN HİÇBİR ÖNEMİ YOK. PAPA KOPERNİK'İN KİTABINI YASAKLADI. AYRICA İNCİL YANLIŞ OLAMAZ.

AMA BENCE O DOĞRU SÖYLÜYOR. EĞER TELESKOPLA GEZEGENLERİ İNCELERSENİZ BUNU SİZ DE GÖRECEKSİNİZ.

GIORDANO BRUNO'YA NE OLDUĞUNU AKLINDAN ÇIKARMA.

Giordano Bruno İtalya'da yaşayan bir rahipti ve Kopernik'in haklı olduğunu savunduğu için yakılarak öldürülmüştü.

En sonunda Galilei görüşlerini inkar etmek zorunda kaldı.

BUNDAN BÖYLE PAPA'NIN VE KUTSAL KİLİSENİN ÖĞRETİLERİNE SADIK KALACAĞIMA SÖZ VERİRİM. İNCİL DOĞRU, KOPERNİK YANLIŞ. DÜNYA, EVRENİN MERKEZİNDE HAREKETSİZ DURUYOR VE GÜNEŞ ONUN ETRAFINDA DÖNÜYOR.

Ama sonra kendi kendine söylendi;

AMA HALA DÖNÜYOR!

OTUZ YIL SAVAŞLARI

1600'lü yıllardayız. Bu yıllarda birçok yıkıcı savaş yaşandı. Bunların en korkuncu 30 yıl sürdü. Bunun için bu savaşlara 30 Yıl Savaşları adı verildi.

Savaş, o zaman ki Çekoslovakya'ın Prag şehrinde başladı. Çekler Protestandı. Kralları Prag'da değil Avusturya'nın başkenti Viyana'da yaşıyordu. Katolik olan bu kral bütün Almanya'nın da kralıydı. 1618 Mayısı'nda yüzden fazla Çek soylusu kralın adamlarıyla konuşmak için Prag'daki krallık sarayına gittiler. Tartışma çok şiddetlendi. Zıvanadan çıkan soylular kralın danışmanlarını sarayın penceresinden aşağı attılar. Danışmanlar tesadüfen aşağıda bulunan çöp yığınının üzerine yumuşak iniş yaptıkları için ölümden kurtuldular.

Viyana'daki sarayında olayları duyan II. Ferdinand korkunç bir öfkeye kapıldı. Çeklerin üzerine büyük bir ordu göndererek Protestanlara karşı amansız bir bastırma harekatına girişti. Ayaklananların topraklarına el kondu, liderlerinin başı kesilerek Prag'da bir meydanda sergilendi. Bunun ardından kral Almanya'daki Protestanlara karşı da savaş açtı. On yıl kadar süren bir savaşla Baltık Denizi'ne kadar ilerledi.

İsveç kralı II. Gustav Adolf danışmanlarını toplayarak böyle bir karara vardı. Adolf ve İsveç halkı Protestandı.

Tabii ki Gustav Adolf'un asıl amacı Protestanlara yardımdan daha çok Alman topraklarını ele geçirmekti.

LÜTZEN SAVAŞI

1630'da İsveç donanması Almanya'ya doğru yelken açtı. Güneyden hafif bir rüzgarla serinleyen güzel bir hava vardı. Ama bu havaya rağmen askerler endişeliydi.

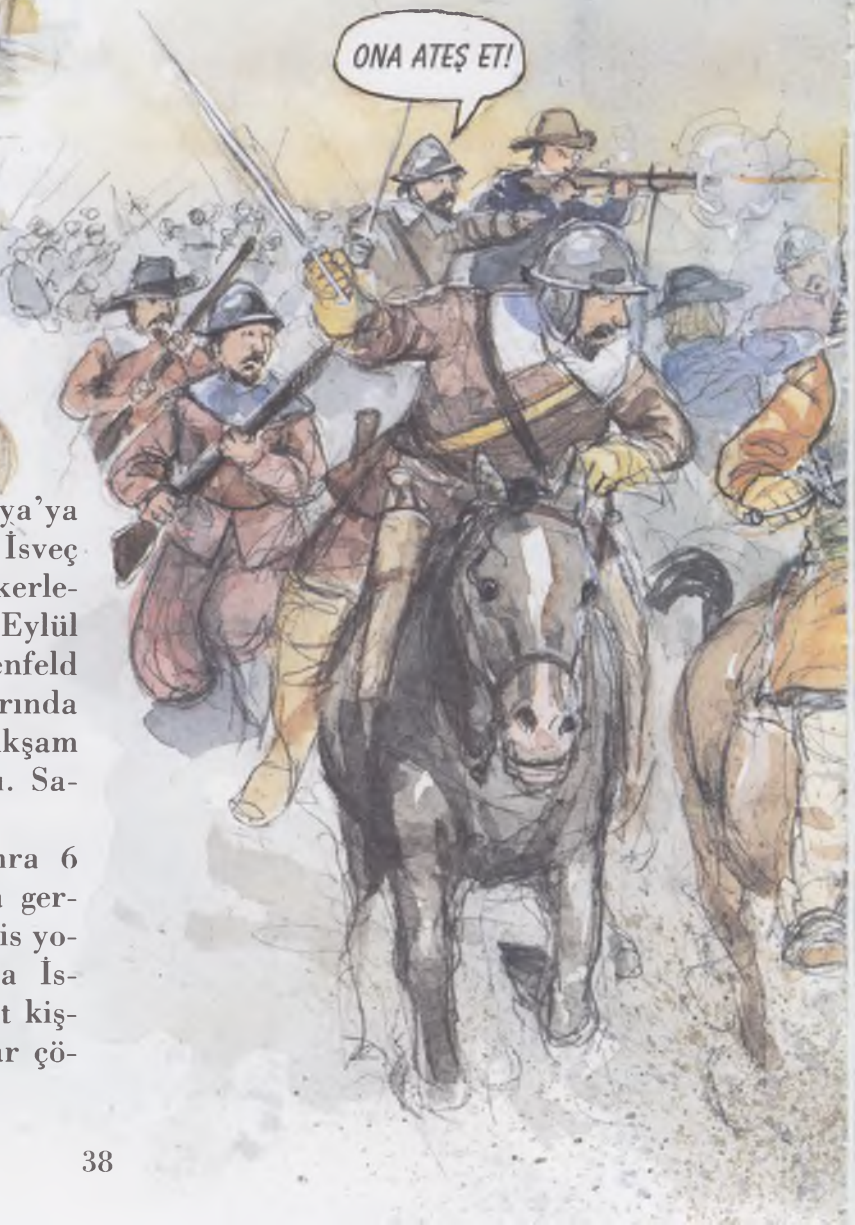

İsveç askerleri yaz ortasında Almanya'ya çıktılar. Güneye doğru hareket eden İsveç Ordusu bir yıl sonra imparatorun askerleriyle karşılaştılar. İlk çatışma, 7 Eylül 1631'de Sachsen bölgesinde Breitenfeld adındaki küçük bir köyün yakınlarında yaşandı. Çok çetin bir savaş oldu. Akşam olurken imparatorun askerleri kaçtı. Savaşı İsveçliler kazanmıştı.

İkinci karşılaşma, bundan bir yıl sonra 6 Kasım 1632'de Lützen yakınlarında gerçekleşti. Yoğun bir sis vardı. Ve bu sis yoğunluğunu kaybetmeye başladığında İsveçliler saldırıya geçti. Top sesleri at kişnemelerine karışıyordu. Savaş tekrar çöken yoğun sisle kesintiye uğradı.

Saat 11 civarında sis tekrar azaldı. Gustav Adolf'un saldırı emri vermesiyle toplar gürlemeye başladı.

Askerlerinin uyarısına rağmen Gustav Adolf savaşa bizzat katılmıştı. Atını doğrudan doğruya düşman askerlerinin içine sürdü. Ama Tekrar bastıran sis, onu askerlerinden ayrı düşürmüştü.

Gustav Adolf sol kolundan bir kurşun yarası aldı. Almanlar kralı çembere almışlardı. Adolf'un askerleri bu çemberi yarıp ona ulaşamıyorlardı. Almanlardan biri krala ikinci kez ateş ederek sırtından vurdu. Atından düşen kral bir daha kalkamadı.

Gustav Adolf'un ölmesine rağmen savaş, yıllar yıllar, yıllar, yıllar, yıllar, yıllarca devam etti.

Fransa kralı İsveçlilerin yanında savaşa girdi. Almanya'da topraklar sık sık el değiştiriyordu. Herkes birbirini öldürüyor ve kentleri yağmalıyordu.

1648'de İsveçliler, Fransızlar ve Almanlar anlaşma imzaladılar. Savaş 30 yıl sürmüştü. Köyler ve şehirler yağmalanmış, binlerce masum insan öldürülmüştü.

Savaşa giden İsveç askerlerinden bir avuç insanın dışında hiç kimse geri dönememişti. Ölenlerin ne için öldüklerini hiç kimse bilmiyordu.

DOĞU HİNDİSTAN ŞİRKETİ

1600'lü yılların ortasında Hollanda'nın Amsterdam limanındayız. Amsterdam Kuzey Denizi kıyısında Avrupa'nın en büyük ticaret kenti. Birkaç katlı taş binalar kıyı boyunca uzanıyor. Ve bütün şehre bir ağ gibi yayılmış su kanalları var.

Hollandalılar, oldukça becerikli denizci ve balıkçılar. Her bahar büyük bir balıkçı filosu ringa balığı avlamak için Kuzey Denizi'ne açılır. Avladıkları balıkları güvertede temizleyip büyük fıçılara doldururlar. Bu işlemi yaparken balıkları kokmadan uzun süre dayanabilmesi için tuzlarlar. Sonra bu balıkları bütün Avrupa'ya pazarlarlar.

Amsterdam limanında birçok büyük yelkenli var. Bunlardan birçoğu tuzlanmış ringa balıklarıyla yüklü. Birazdan Polonya, Rusya ve diğer ülkelere doğru yelken açacaklar. O zamanlar ticaretten çok para kazanan Hollanda, Avrupa'nın en zengin ülkelerinden biri.

Polonya'nın Danzig limanından gelen buğday ve mısır yüklü bir yelkenli limana henüz girmiş. Bu tahıllar limandaki depolara indirilecek.

Bir başka yelkenli birazdan Endonezya'ya doğru yelken açacak. Denizciler bu gemiye silah, barut, mermi, bıçak ve çivi yüklüyorlar. Yanlarına içmek için su, yemek için un, kurutulmuş balık ve canlı domuz alıyorlar. Bu domuzlar yolculuk sırasında kesilerek denizcilerin taze et ihtiyacı karşılanıyor.

Taşımacılıktaki başarılarından dolayı bu yıllarda Hollandalılara deniz hamalları adı veriliyor.

Portekizlilerle birlikte Hollandalılar İngiltere'nin denizlerdeki hakimiyet çabasını boşa çıkarıyor.

Endonezya oldukça uzakta. Ancak uygun bir rüzgar var ve yelkenli hızla yol alıyor. İspanya ve Fransa kıyıları boyunca güneye doğru giden denizciler, Kanarya Adaları'nın açıklarından geçip Afrika kıyıları boyunca devam ediyorlar. Yaklaşık iki ay sonra Güney Afrika'da Ümit Burnu'na ulaşıyorlar.

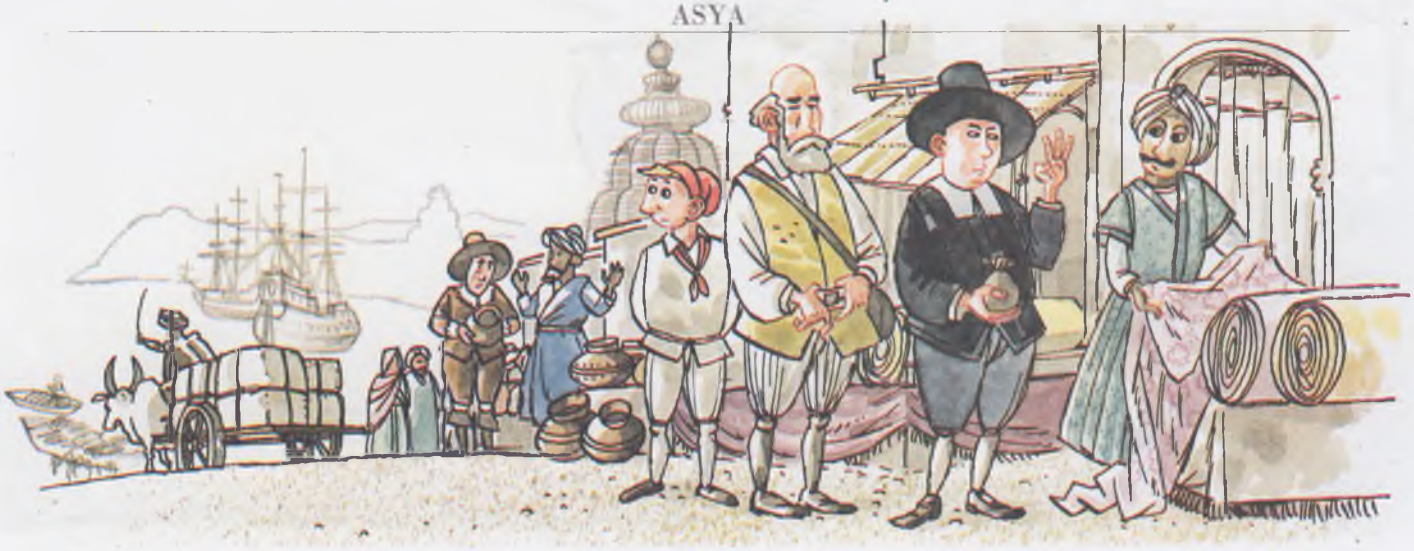

Ümit Burnu, Kapstad'ın ucunda yer alıyor. Burada Hollandalılara ait bir kale var. Bu kalede yaşayan Hollandalılar buraya birkaç yıl önce taşınmışlar. Eskiden buralarda Khoi'ler yaşıyordu. Beyazların girdiği her yerde olduğu gibi, burada da yerli halk katlediliyor. Sağ kalan Khoi'ler başka yerlere sürülüyor. Geride kalan bir avuç Khoi ise Hollandalıların yanında köle olarak çalışıyor.

Yelkenli, Kapstad limanına demir atıyor ve denizciler karaya çıkıyor. Yolculuğa devam etmeden önce biraz dinlenecekler. Ayrıca gemiye su ve yeni yiyecekler yüklemek zorundalar. Güney Afrika'da Hollandalıların bilmediği birçok meyve cinsi var. Armut, şeftali, portakal, limon vb.

Denizcilerin daha önce hiçbir yerde görmedikleri hayvanlar; devekuşları, maymunlar, zebralar, denizatları vb. de var. Limanın hemen açıklarında yunuslar ve balinalar yüzüyor.

Üç hafta sonra tekrar yola çıkılıyor. Geride kalanlara elveda demek için sekiz top atışı yapılıyor.

Şimdi rota Hint Okyanusu'ndan kuzeye doğru. Önce Hindistan kıyılarındaki Negapattam'a yanaşılıyor. Buradan pamuk satın alınıyor. Ödeme gümüşle yapılıyor.
Sonra gemi yoluna devam ediyor. Altı ay süren bir seyahatin sonunda Endonezya açıklarındaki Amboina Adası'na ulaşılıyor. Burada boyları on metreye kadar çıkan karanfil ağaçları var. Kalın etli yaprakları olan bu ağacın salkımlar halinde kırmızı beyaz çiçekleri var. İşte bu çiçeklerin goncaları toplanıp kurutularak baharat olarak kullanılan karanfil elde ediliyor. O zamanın en pahalı baharatı olan karanfil ağacı yalnızca Amboina'da yetişiyor.
Hollandalılar buradan daha önce satın aldıkları pamuk karşılığında karanfil satın alıyorlar. Sonra Java Adaları'ndan biri olan Batavia'ya giderek biber ve çay satın alıyorlar.
Şimdi artık Hollanda'ya dönebilirler. Dönüş yolunda tekrar Kapstad'a uğruyorlar ve ayrıca Atlantik'teki Ascension Adası'nda da birkaç gün kalıyorlar. Bu adanın ince beyaz kumlarla kaplı uzun sığ sahilleri var. Gece bastırdığında denizciler sessizce bu sahillere iniyorlar. Çalıların arkasına saklanıp beklemeye başlıyorlar.

Birden denizden ilginç yaratıklar çıkıyor. Bunlar dev deniz kaplumbağaları. Yüzden fazlalar. Kumsalda sessizce ilerliyorlar. Ön ayaklarıyla çukurlar kazıp bu çukurlara yumurtalarını bırakıyorlar. Sonra tekrar kumla kapatıyorlar yumurtaların üstünü.

Birden denizciler ortaya çıkıyor ve birçok kaplumbağayı sırtüstü çeviriyor. Sonra bunları gemiye taşıyorlar. Bir kaplumbağa eğer üzerine her gün deniz suyu dökülürse denizin dışında beş hafta yaşayabiliyor. Sonra bu kaplumbağalar kesiliyor ve yemek yapılıyor. Bir deniz kaplumbağası, bütün mürettebatın iki günlük yemek ihtiyacını karşılıyor. Yaklaşık bir yıllık bir yolculuktan sonra denizciler tekrar evlerine dönmüş oluyorlar.

Bu kadar uzun bir yolculuktan sonra, bazı denizciler sürprizlerle karılaşıyor.

BU... BU NE SÜRPRİZ ?!

Endonezya ile ticaret yapan tüccarlar Doğu Hindistan Şirketi adını verdikleri bir ortaklık kurdular. Bu ortaklığın gemileri, geçtikleri her yerde kan ve gözyaşı bıraktı. Ve zengin, daha zengin ve daha zengin oldular.

TAC MAHAL

Hollandalıların Endonezya'ya yelken açtıkları yıllarda, Kuzey Hindistan'ın Agra kentinde Banu adında bir kız yaşıyordu. Asaf Han adında seçkin ve zengin bir adamın kızıydı. Her zaman güzel elbiseler giyen Banu bir sarayda yaşıyordu. Sitar çalıp güzel şarkılar söyleyen Banu, nakış işlemede de oldukça becerikliydi.

O zamanlar, Kuzey Hindistan Büyük Moğol'un yönetim bölgesiydi. Büyük Moğol, imparatorun takma adıydı. Halkın önemli bir kısmı Hindu dinine bağlı olsa da imparatorun en yakın adamları Müslümanlardı. Hinduların önemli bir kısmı bu durumdan hoşnutsuzdu.

Banu, 21 yaşına geldiğinde prens Cihan Şah'la evlendi. Cihan Şah Büyük Moğol'un oğluydu. Büyük Moğol öldüğünde Cihan Şah imparator, Banu da kraliçe oldu. O zaman adı değiştirilerek Mümtaz Mahal yapıldı. Bu, "sarayın süsü" anlamına geliyordu.

Mümtaz Mahal sarayın en güzel kadınıydı. Şehla gözlü, badem dudaklı, hokka burunlu ve kadife tenliydi. Hem Müslüman hem de Hindulara iyi ve eşit davranıyordu. "Her insanın içinde mutlaka bir melek vardır" diyordu.

Cihan Şah'ın birçok karısı vardı. Ama Mümtaz'ı hepsinden fazla seviyordu. Mümtaz da onu. Tam on dört çocukları olmuştu. Cihan nereye giderse Mümtaz da oradaydı. Savaşta, avda nerede olursa olsun Mümtaz ve Cihan hep bir aradalardı.

Cihan Şah çok kez Agra'da oluyordu. Her öğlen halktan birileri huzuruna çıkarak dileklerini ya da şikayetlerini bildiriyordu.

Mümtaz, Cihan Şah sefere çıktığında onu izlemişti ve o zaman on dördüncü çocuğuna hamileydi. Çocuğun doğumundan sonra hastalandı. İki gün yüksek ateşle yattı. Bu iki gün boyunca Cihan, onun yanından hiç ayrılmadı. Mümtaz gittikçe zayıflıyordu. Artık uzun süre yaşayamayacağı anlaşılmıştı ve Cihan Şah ağlıyordu. Cihan Şah, Mümtaz'ın son isteğini yerine getirdi.

Agra'nın ortasından geçen Yamuna adlı nehirin kıyısına beyaz mermerden büyük bir saray yaptırdı. Bu, o zamana kadar görülmüş en güzel yapıydı. Buraya Tac Mahal adı verildi ve Mümtaz buraya gömüldü.Cihan Şah, 35 yıl daha yaşadı. Öldüğünde o da Mümtaz'ın yanına gömüldü. Tac Mahal bir aşkın anısı olarak hala ışıldıyor.

GÜNEŞ KRALI

Bu gördüğünüz adam Fransa kralı XIV. Ludvig. Cihan Şah ve Mümtaz Mahal'den birkaç yıl sonra yaşadı. 1600'lü yıllarda Avrupa'nın en önemli adamı. Kendisine 'Güneş Kralı' deniliyor. Güneş, nasıl ki gökyüzü imparatorluğunun en güzel ve en büyüğüyse, Ludvig'te krallar dünyasının en büyüğü.

Ludvig, dediğim dedikçi bir kral. Kendi imparatorluğunda her şeye tek başına karar veriyor. Bütün yasalar, vergiler ve hazinenin harcamaları her zaman tek başına onun kararıyla belirleniyor. Elbette onun da danışmanları var ve bu danışmanlardan bilgi alıyor ama son kararı her zaman kral veriyor.

Bütün Fransa ve kralın kendisi krallık görevini Tanrıdan aldığına inanıyor. Bu nedenle ona tartışmasız itaat edilmek zorunda. Ona karşı gelenler yalnızca günah işlemekle kalmıyor, bu günahların cezasını hemen çekmek üzere Bastil zindanlarına atılıyor.

XIV. Ludvig, Versailles Sarayı'nda yaşıyor. Paris'ten iki mil uzakta olan bu saray Avrupa'nın en büyük ve en güzel sarayı olarak kabul ediliyor. Merdivenleri mermer olan bu sarayın bütün koltuk ve sandalyeleri altından yapılmış, ipek ve kadifelerle kaplanmış. Sarayın en görkemli yeri aynalı salon denilen bölümü. Bu salonun yüksekliği on üç metre ve uzunluğu yetmiş iki metre olup duvarları baştan aşağı aynalarla kaplı.

Sarayın kocaman bir bahçesi var. Çok güzel çiçekler ve çimlerle kaplı. Ağaçlar ve çalılar budanarak piramit şekli verilmiş. Kanallar, yapma göller, çağlayanlar ve balıklarıyla Tanrının yeryüzündeki elçisi denilen Ludvig'e mini bir cennet yapılmış. Sarayın terasının önündeki havuzda tam dokuz yüz çeşme var.

Ludvig, her gün saat sekizde bir uşağı tarafından uyandırılıyor. Elleri yıkanıyor ve pantolon giydiriliyor. Sonra yatak odasının kapısı Fransa'nın en önde gelen soylularına açılıyor ve onlar Ludvig'i giydiriyor. Biri ayakkabılarını giydirirken, bir başkası boyunbağını bağlıyor, bir üçüncüsü yeleğini, dördüncü de eldivenlerini giydiriyor.

Kahvaltısını yaptıktan sonra birkaç saat çalışan kral, daha sonra da sarayın kilisesindeki ayine katılıyor. Saat birde öğle yemeğini yiyor. O yemeğini yerken saraydaki kadın ve erkekler yemek salonunun duvarları dibine sıralanarak onu seyrediyor. Masada yalnız kral ve kraliçe oturuyor.

Kralın kardeşi Orleans Dükü Filip hemen yemek masasının yanında duruyor ve yemeğini bitiren krala ıslak havlu tutuyor. O zaman kral "Kardeşim, sen benimle yiyebilirsin" diyor. Neredeyse her gün aynı sahne tekrarlanıyor. Ve kral böyle dedikten sonra dük masaya oturuyor.

Öğleden sonra kral sarayın yakınındaki ormanda ava çıkıyor. Ve akşam oluyor. Dokuzda akşam yemeğini yiyen kral bir saat sonra önde gelen soylu erkek ve kadınlar eşliğinde yatak odasına gidiyor. Eee... koca güneş kralı yatmaya tek başına gidecek değil ya. Soylular kral uyuyana kadar başında bekliyor.

BATIDAKİ BÜYÜK ÜLKE

1600'lü yıllarda Fransız denizcileri Kuzey Amerika'ya gitmeye başladılar ve bugün Kanada adı verilen yere yerleştiler. Orada evler yapıp korunmak için etrafını ucu sivriltilmiş kütüklerden duvarlarla çevirdiler. Kurdukları kolonilere Quebec ve Montreal adını verdiler.

Kanada'nın bu bölgelerinde hala Fransızca konuşuluyor.

Fransızlar, Kanada'dan güneye doğru keşif gezilerine çıkıyorlardı. Yazları göller ve ırmaklardan kanolarla seyahat ediyor, kışları ise kar ayakkabıları ile buzların üzerinden geçiyorlardı. Ülkenin iç kısımlarında yaşayan yerlilerle ticaret yapıyorlardı.

Amerika'da İngiliz yerleşimciler de vardı. Denizden gelmiş ve kıyı şeridine yerleşmişlerdi. Onların da etrafını ucu sivriltilmiş kütüklerle çevirdikleri yerleşim yerleri vardı. Ama İngilizler, Fransızlar gibi yalnızca deri ticareti değil, çiftçilik de yapıyorlardı. Ormanda açtıkları arazilerde çavdar ve mısır yetiştiriyorlardı.
Ama yerliler, ormanlarının tarla haline getirilmesinden hiç hoşnut değildi.

Sonunda Fransızlar, İngilizler ve bu toprakların gerçek sahipleri yerliler arasında savaş patladı. Yıllarca süren bu savaşta yerliler zaman zaman Fransızlarla işbirliği yaptılar. Ama daha iyi silahlara sahip olan İngilizler galip geldi. 1763'te barış imzalandı. İngilizler bütün Kanada'yı ve Fransız kolonilerini ele geçirdi.
Ülkenin iç taraflarına yayılan İngilizler, ormanları yok edip yerine tarlalar açarak yalnızca yerlilerin değil, ormanda yaşayan canlıların da hayatlarını tehlikeye attılar. Yerliler, beyazların olmadığı yerlere göç etmek zorunda kalıyordu. Göç etmeyenler beyazlar tarafından katlediliyordu.

KÖLE TİCARETİ

Virginia, Carolina ve Georgia Amerika'nın güneyindeki İngiliz kolonileriydi. Buralarda tütün ve pamuk yetiştiriliyordu. Ancak beyazlar pamuk ve tütün tarlalarında çalışmak istemiyorlardı. Yerlilerse ya katledilmişler ya da beyazların getirdikleri hastalıklardan kırılmışlardı. Toprak sahipleri Afrika'dan köle getirerek sorunu çözmeyi düşünüyordu.

Bu gördüğünüz bir köle gemisi. İngiltere'de Bristol kentinin limanına demirlemiş. Denizciler gemiye silah ve barut yüklüyor. Sonra Afrika'ya yelken açacaklar.

Sonunda gemi Batı Afrika sahillerine geliyor. Kaptan kıyıdan biraz açıkta demir atıyor.

Kaptan birkaç adamını alarak sandalla sahile çıkıyor.

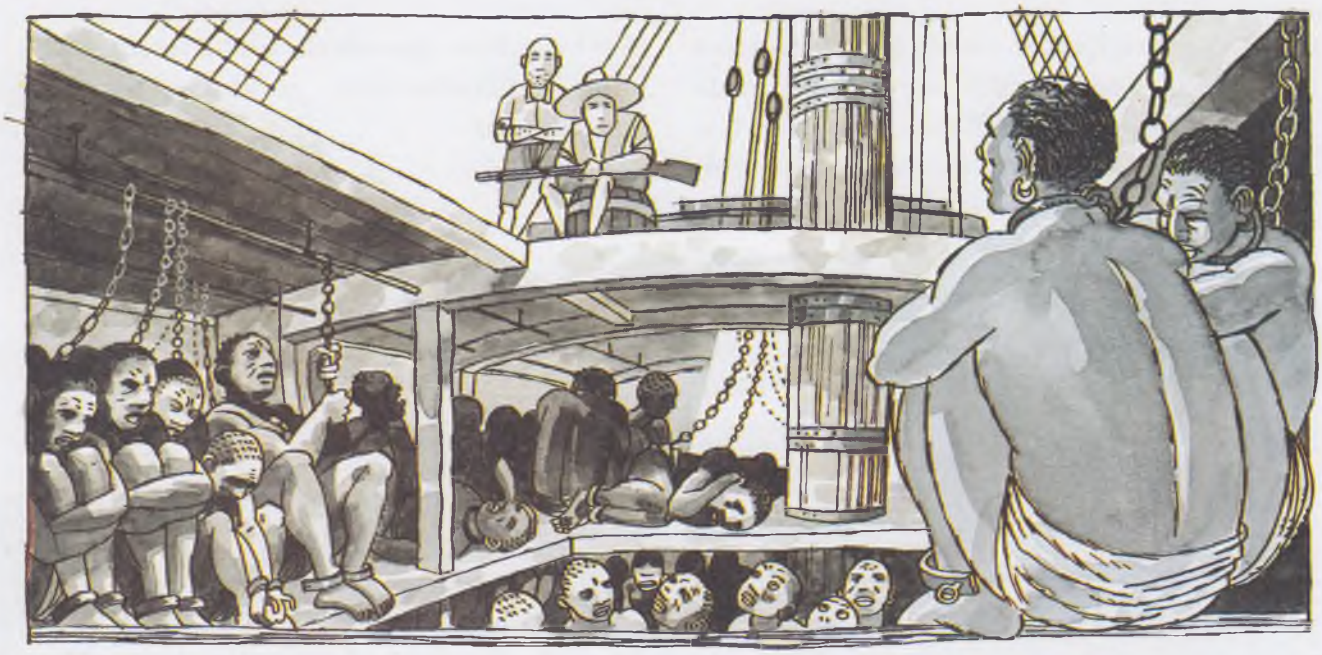

Hemen biraz içeride etrafı çevrilmiş basit barakalar var. Burada üç yüzden fazla kadın, erkek, kız ve oğlan çocuğu var. Çocukların bir kısmı yürüyemiyor bile. Bütün büyükler zincirlerle birbirlerine bağlanmış. Etraflarında silahlı ve kırbaçlı bekçiler var.

Geminin doktoru köleleri kontrol ediyor ve sağlıklı olanlarını satın alıyorlar. Ödeme İngiltere'den getirilen mallarla yapılıyor. Satın alınan köleler gemiye götürülüp yük ambarlarına zincirleniyor. Kaçmamaları için ayakları da pranga vuruluyor. Köle dolu gemi yola çıkıyor.

Bu gemide 238 köle var. Erkekler ve kadınlar ayrı ayrı yerlere konulmuş. Her köle ancak kıvrılarak yatabileceği kadar bir yere sahip. Her gün mısır bulamacı, fasulye ve tuzlanmış balık yiyorlar. Yemekten sonra biraz hareket etsinler diye güverteye çıkarılıyorlar.

Bu, köleler için korkunç bir seyahat oluyor. Kirli yük ambarında üst üste yığılmış bu insanlar, müthiş pis bir koku ve sıcakla boğuşmak zorundalar. Çok kötü bir içme suyu veriliyor. Kölelerin bir kısmı dizanteriye yakalanmışlar. Bu kirli suyla bulaşan bir hastalık. Bu hastalığa yakalanan insanlarda yüksek ateş, şiddetli karın ağrısı ve ishal görülüyor. Birçok köle bu hastalıktan ölüyor.

Bu hastalığa ilk yakalanan altı yaşındaki bir kız çocuğu. Beş gün içinde acılar içinde kıvranarak ölüyor. Bir gün sonra bunu üç küçük çocuğun ölümü takip ediyor. İki gün sonra iki kadın ve bir erkek. Ölenler denize atılıp köpek balıkları ve balinalara yem oluyor.

İki aylık bir yolculuktan sonra Amerika'ya ulaşılıyor. Artık gemide 173 köle var. 65 kişi yolda ölüyor. Günde bir kişiden fazla.

Şimdi köleler açık artırmayla satılıyor. Çoğu toprak sahipleri tarafından satın alınıyor. Bu köleler geceleri küçücük kulübelerde kalıyorlar. Sabahları erkenden uyanıp yakıcı güneşin altında akşama kadar pamuk tarlalarında çalışacaklar.

Onlar çalışırken kırbaçlı ve silahlı adamlar atların üzerinde onları kontrol ediyor. Kaçan köleler ise vurularak öldürülüyor.

Köle gemisi tekrar İngiltere'ye yelken açıyor. Kaptan köle satışından elde ettiği parayla pamuk almış. Bristol'e geldiğinde bu pamuğu satıyor. Gemi sahibi ve personeline para ödüyor. Herkes para kazanıyor, herkes mutlu oluyor. Köleler dışında herkes. Ama onlar kimin umurunda.

SERFLER

1500'lerin sonu. Rusya'dayız. Rusya uçsuz bucaksız düzlükleri, büyük ormanları ve geniş nehirleriyle Avrupa'nın en büyük ülkesi. Volga Nehri'de Avrupa'nın en uzun ve en geniş nehri.

Avrupa'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi Rusya'da da soylular ve köylüler var. Soylular toprakların neredeyse tamamına sahip.

Rus köylüleri, Fransız ve Alman köylülerinden daha zor durumda. Sahip oldukları hemen hemen hiçbir şey yok. Soyluların topraklarında çalışıyor ve toprak sahipleri onlara istedikleri gibi davranabiliyor. Bir toprak sahibi kendi köylüsünü tıpkı bir hayvan gibi satabilir. Bu köylüler toprak sahibinin izni olmadan bir yere gidemez. Eğer kaçmaya kalkarsa kırbaçlanarak cezalandırılır.
Avrupa'da bunlara toprak köleleri anlamına gelen "serf" deniliyor.

...VE KAZAKLAR

Resimde gördüğünüz kırmızılı adam Grigorij Stroganov. Bir tüccar. Ural Dağları'nın doğusundaki ormanlara gitmek istiyor. Orada çok değerli kürklerin olduğunu biliyor. Ama Ural Dağları'nın öte tarafında Moğollar var. Rusların doğuya geçmesini engelliyorlar. İşte bu konuyu görüşmek üzere Grigorij Kazakların başı Jermak'la buluşuyor.

Top ve silah alan Jermak adamlarıyla yola çıkıp Moğolların başkenti Sibir'i kuşatıyor. Yalnızca ok ve kılıçla kendilerini savunan Moğollar'ın bu silahlara ve toplara karşı şansı yok. Sayılarının çokluğuna rağmen yeniliyorlar. Ve şehirleri yerle bir ediliyor.

Bugünden sonra Uralların doğusuna Sibirya adı verildi.

DOĞUDAKİ BÜYÜK ÜLKE

Kazaklar, Moğolları yenerek Sibirya yolunu açtılar. Artık kürk avcıları buralarda serbestçe avlanabiliyor. Avcılar nehirlerden ve ormanlardan geçerek dünyanın en yumuşak ve güzel kürküne sahip olan samurların peşine düşüyorlar.

Kürk avcıları kurdukları tuzaklarla çok sayıda samur avlıyor. Samur kürkünün zarar görmemesi için silah kullanmıyorlar. Avcılar sincap ve tilkileri de avlıyor. Kürkleri Grigorij Straganov'a satıyorlar. O da bu kürkleri Rusya'nın soylularına satarak zengin oluyor. Tabii çar için ayrılan pay vergi olarak ödeniyor.

Çar, imparator gibi bir şeydir.

Kürk avcılarını çiftçiler izliyor. Ormanları keserek tarlalar açıyorlar. Bu tarlalara çavdar ve arpa ekiyorlar. Ancak çiftçilerin oldukça zor bir yaşamı var. Ekinler Sibirya'nın korkunç soğuğunda donuyor. Çiftçilerin payına düşen ise açlık oluyor. Sonra çarın askerleri gelip buralara karakollar kuruyor. 1674'te Büyük Okyanus'a ulaşan Ruslar Ochotsk'ta böyle bir yerleşim yeri ve karakol kuruyorlar. Ve bu karakollarla bütün Sibirya'yı kontrol altına alıyorlar. Artık çar dünyanın en büyük ülkesini yönetiyor.

1682. Moskova'ya yaklaşıyoruz. Rusya'nın başkenti. Çok uzaklardan altın parıltılı kubbeleri ve üzerlerindeki haçları görebiliyoruz. Şehrin tam ortasında yüksek sağlam duvarlarla çevrili bir şato var. Buraya Kremlin deniliyor.

ÇAR DELİ PEDRO

Bu gördüğünüz Çar Pedro. Henüz ülkeyi yönetemeyecek kadar küçük. On yaşında. Onun yerine Kremlin'de yaşayan ablası Sofia yönetimi üstlenmiş. Pedro annesiyle birlikte Moskova'nın dışında bir yerde yaşıyor.

Pedro, yazma ve hesaplama konusunda oldukça güçlük çektiği için okula gitmiyor. Ama başka becerileri var. İyi bir tornacı ve marangoz. Bir gün bulduğu eski ve bozuk küçük bir yelkenliyi onarıp yakındaki bir gölde yüzdürüyor.

Pedro yaşıtlarıyla daha çok savaşçılık oynuyor. Ve bu oyunlarda tabii ki komutan oluyor. Diğer çocuklar ise asker oluyorlar. Herkes onun emirlerine uymak zorunda.

Bizim Pedro yavaş yavaş büyüyor. 17'sine geldiğinde Kremlin'e taşınıyor ve yönetimi Sofia'dan devralıyor. Pedro, Sofia'nın bundan sonraki yaşamını bir manastırda sürdürmesine karar veriyor.

Pedro, Rusya'da birçok şeyin modasının geçmiş olduğunu düşünüyor. Bütün soylular ve diğer erkeklerin büyük sivri sakalları var ve yeri süpüren giysiler giyiyorlar.

Pedro'nun en çok hoşlandığı şey yabancılarla sohbet etmek. Pedro öğütlere kulak verip Hollanda'ya gidiyor. Ve Amsterdam'da bir tersanede keresteci olarak çalışmaya başlıyor. Tıpkı bir Hollandalı işçi gibi giyiniyor. Ama iki metrelik boyuyla diğer işçilerden kolaylıkla ayırt ediliyor. Rus çarının herhangi bir insan gibi çalıştığını görmek isteyen bir sürü insan etrafına toplanıyor.

Bir yıl sonra Pedro tekrar Rusya'ya dönüyor. Dönüş yolunda Polonya'da konaklayıp Polonya kralı Güçlü August'u ziyaret ediyor. August o kadar güçlü ki, bir at nalını elleriyle dümdüz edebiliyor. August, Pedro şerefine bir eğlence düzenliyor.

Böylece savaş başlıyor. O zamanın İsveç kralı XII. Karl (Demirbaş Şarl) Rusları 1700'de Estonya'nın Narva şehri yakınlarında bozguna uğratıyor.

Binlerce Rus askeri ölüyor. Ama Pedro pes etmiyor. Yeni bir ordu kuruyor. Baltık Denizi'ne dökülen Neva Nehri'nin çevresindeki yerleri ele geçiriyor.

Rus köylüleri ve İsveç savaş esirleri bu yeni şehir için yıllarca çalışıyor. Buraya bir kale ve Çar için bir saray yapılıyor. Çar, 1712'de birçok yerleşim yerinin yanında bir de tersane yapılan bu şehre taşınıp burayı başkent ilan ediyor. Bu yeni şehre Saint Petersburg adı veriliyor.

Daha sonra Pedro İsveçlilere karşı saldırıya geçiyor. XII. Karl 1718'de vurularak öldürülüyor. 1721'de yapılan barış anlaşmasıyla Estonya, Litvanya ve Baltık kıyısında ki birçok liman Ruslara bırakılıyor. Böylece Pedro artık Baltık Denizi'nden Büyük Okyanus'a kadar geniş bir bölgenin hakimi oluyor.

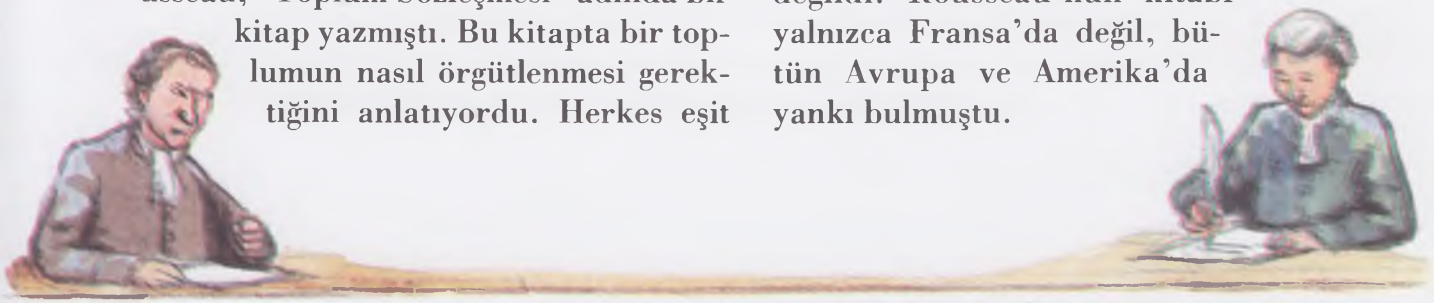
BİZDEN SONRA TUFAN

1700'lerde Fransa çok zengin soylular ve yoksul köylüler olarak ikiye bölünmüştü. Güneş kralının torunu olan XV. Ludvig eğlenceye oldukça düşkün bir kraldı. Versailles Sarayı'nda oldukça pahalı eğlenceler düzenliyor ne o ne de soylular halkın çektiği sıkıntılarla ilgileniyordu.

Ama bu duruma karşı çıkan insanlar vardı. Montesquieu bunlardan biriydi. Kralın her şeye tek başına karar vermesini eleştiriyordu. İktidarın meclisle kral arasında paylaşılması gerektiğini yazıyordu. Yasaları meclis çıkarmalı, kral sadece bu yasalara dayanarak ülkeyi yönetmeliydi.

Başka bir düşünür olan Jean Jacques Rousseau, "Toplum Sözleşmesi" adında bir kitap yazmıştı. Bu kitapta bir toplumun nasıl örgütlenmesi gerektiğini anlatıyordu. Herkes eşit olmalı ve nasıl bir yönetim istediğine birlikte karar vermeliydi. Yalnızca kral ve bir avuç soylunun ülkeyi yönetmesi doğru değildi. Rousseau'nun kitabı yalnızca Fransa'da değil, bütün Avrupa ve Amerika'da yankı bulmuştu.

N'olacak bu kral ve soyluların hali? Diğer kitapta.

ÇOCUKLAR İÇİN DÜNYA TARİHİ IV

1500-1600'lü yıllardayız. Avrupa güçlü krallar tarafından yönetiliyor. Ve bu krallar okyanuslara açılan serüvenci denizcileri destekliyorlar.

'Krallar ve Kaşifler'de bu çağa damgasını vuran keşifleri ve acımasız köle ticaretini göreceğiz. Büyük bilim adamlarını tanıyıp, Latin Amerika ve Afrika halklarının katliamına da tanık olacağız.

Hindistan'a deniz yoluyla nasıl gidildi?
Amerika nasıl keşfedildi?
Aztekler ve diğer Amerika yerlileri nasıl yok edildi?
Köle ticareti nasıl başladı?
Protestanlık nasıl ortaya çıktı?
William Shakespeare, Romeo ve Juliet'i nasıl yazdı?
Leonardo da Vinci, Copernicus, Galilei kimdir?
Tac Mahal nasıl inşa edildi?
Otuz Yıl Savaşları'nı kimler yaptı?
Ve bilmediğiniz daha nice öykü...

I. Cilt **Taşbaltalar ve Piramitler**, ilk insanlardan sıfır yılına.
II. Cilt **Şehirler ve Efsaneler**, Antik Yunan ve Roma Uygarlıkları.
III. Cilt **Azizler ve Şövalyeler**, Ortaçağ.
IV. Cilt **Krallar ve Kaşifler**, 1500-1700 arası.
V. Cilt **Devrimler ve Buhar Makinesi**, 1800-1900 arası.
VI. Cilt **Savaşlar ve Bilgisayar**, 1914'ten günümüze.

ISBN 975-8726-03-x

kırmızıKalem